

Lietuvos medžiotojų ir žvejų draugija

Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacija

Lietuvos kiaulių augintojų asociacija

Aplinkos ministrui Simonui Gentvilui

2024-06-11

Žemės ūkio ministrui Kęstučiui Navickui

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai

DĖL AFRIKINIO KIAULIŲ MARO IŠNAIKINIMO ŠERNŲ POPULIACIJOJE PLANO

2014 metais Lietuvoje pirmą kartą buvo užfiksuotas afrikinis kiaulių maras (toliau – AKM) šernų populiacijoje, o vėliau, iš AKM virusu užkrėstos aplinkos, pateko ir į kiaulių ūkius. Per 10 metų AKM pasireiškė 160-yje kiaulių laikymo vietų ir buvo sunaikinta apie 80 tūkst. kiaulių. AKM prevencijai, židinių likvidavimui, kompensacijoms ir kitoms AKM naikinimo priemonėms valstybė per 10 metų išleido apie 50 mln. €. Dėl AKM prevencijos didėjo kiaulių laikytojų gamybos kaštai, bei mažėjo pajamos, atskirais laikotarpiais dėl to sumažėdavo kiaulių supirkimo kainos, taip pat AKM užsikrėtę ūkiai turėdavo iš naujo atkurti bandas. Per 10 metų kiaulininkystės sektorius gavo apie 50 mln. € mažiau pajamų. Lietuvos apsirūpinimas savos gamybos kiauliena mažėja ir siekia vos 42 %, o 58 % kiaulienos importuojame. AKM virusas šernų populiacijoje užkerta galimybę didinti užimtumą žemės ūkyje, mažina apsirūpinimą mėsos produktais, žlugdo gyvų kiaulių, bei mėsos ir mėsos gaminių eksportą, trukdo gauti didesnes ūkininkų ir mėsos perdirbėjų pajamas. Kadangi Lietuvoje tiesiog neliko teritorijos kuri nebūtų AKM įtakos zonoje, daug pasaulio valstybių neįsivertina lietuviškos kilmės kiaulienos ir jos gaminių. Kiaulininkystės ūkiuose AKM virusas nėra įsitvirtinęs – vos pasireiškus AKM virusui apie jį pranešama Valstybinei maisto veterinarijos tarnybai (toliau – VMVT), imamasi užkrečiamųjų ligų židinių likvidavimo priemonių ir AKM virusas yra sunaikinamas.

Nepaisant reguliariai atliekamų AKM laboratorinių tyrimų, taikomų biologinio saugumo priemonių medžioklėje bei medžiojamųjų gyvūnų pirminio apdoravimo aikštelėse, AKM virusas vis dar nuolatos cirkuliuoja šernų populiacijoje ir taip pat daro didelę žalą Lietuvos medžioklės ūkiui. Laboratoriniais tyrimais AKM virusas buvo nustatytas daugiau nei 9300 šernų, tačiau šios ligos mastai šernų populiacijoje yra žymiai didesni. Dažnai dideli medžioklės plotai tampa visiškai tušti, didžioji dalis šernų populiacijos gaišta, paveikta AKM, ir populiacija neatsistato keletą metų. Vėliau, šernų populiacijai atsistačius ir pradėjus atsinaujinti, AKM virusas vėl patenka į tuos pačius medžioklės plotus ir gaisimai kartojasi. Šitokia chaotinė situacija Lietuvoje gali tęstis dešimtmečius ir tai būtų nuostolinga visiems - medžiotojams, ūkininkams, mėsos perdirbėjams ir valstybei. Kitų Europos valstybių (Ispanijos, Čekijos, Belgijos, Vokietijos, Švedijos) pavyzdžiai rodo, kad AKM likvidavimas šernų populiacijoje yra realiai pasiekiamas tikslas.

Tam, kad suvaldyti ir sunaikinti AKM virusą šernų populiacijoje, prašome pagaliau priimti koordinuotą veiksmų planą ir šio plano laikytis. Pastarąjį dešimtmetį AKM virusas nukeliavo nuo rytinio iki vakarinio valstybės krašto, dauguma medžiotojų ir medžioklės būrelių tiesiogiai susipažino su viruso sukeliomomis pasekmėmis – nuostoliais ir dideliais ūkiniais nepatogumais, todėl medžiotojų bendruomenėje supratimas apie AKM žalą yra didelis. 2023 metais VMVT pastangomis buvo bandoma tokį planą (Nacionalinis afrikinio kiaulių maro valdymo veiksmų planas) parengti, tačiau pritrūko tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir lyderystės, nebuvo sutarta, kuri institucija atsako už šernų

populiacijos reguliavimą bei tam reikalingas priemonės ir kaip pats planas turi būti priimtas, kontroliuojamas bei kokios atsakomybės, jei plane numatytos priemonės nebus įgyvendinamos.

Remiantis medžioklės įstatymu, Aplinkos ministerija iš esmės reguliuoja medžioklę - nustato medžioklės reikalavimus, terminus, priemones ir įrankius, sumedžiojimo limitus ir kitus medžiojimo reikalavimus, reguliuoja medžioklės plotų skirstymą ir pan. Be suderintų Aplinkos ministerijos, VMVT, ŽŪM ir medžiotojų veiksmų, AKM viruso kontrolė ir likvidavimas šernų populiacijoje neįmanomas. Nuolatinis AKM viruso rezervuaras yra šernų populiacija, todėl AKM likvidavimas šernų populiacijoje yra būtinas, o griežtų sprendimų dėl AKM likvidavimo priemonių atidėliojimas tik gilina problemą ir didina nuostolius. Mūsų nuomone, Lietuvoje yra būtina iš naujo grįžti prie AKM likvidavimo šernų populiacijoje klausimo, pasiremti turima patirtimi, bei atnaujinti iki 2020 metų vykdytas AKM kontrolės ir šernų populiacijos reguliavimo priemones.

AKM viruso pašalinimui iš aplinkos reikia drastiškai sumažinti šernų populiaciją ir ją nuolat išlaikyti kaip galima mažesniame lygmenyje, tačiau tai yra sudėtingas procesas, reikalaujantis konkretaus veiksmų plano ir koordinuoto veikimo bei finansinių išteklių. Reikėtų sutelkti visos šalies medžiotojų pastangas penkerių metų programai, kurios metu būtų kryptingai siekiama minimalizuoti šernų populiaciją, eliminuoti esamus lokalius AKM židinius ir neleisti AKM virusui cirkuluoti tarp medžioklės plotų;

Planas turėtų apimti:

- Medžiotojų, bei medžioklės būrelių švietimą ir mokymus;
- Informacijos apie AKM žalą, prevenciją ir likvidavimą sklaidą;
- Biologinio saugumo priemonių diegimą, laikymąsi ir kontrolę medžioklės būreliuose;
- Mėsos vėsinimo įrangos dalinį kompensavimą medžiotojus vienijančioms asociacijoms;
- Šernų gaišenių surinkimą, taikant skatinamąsias išmokas: už pranešimą apie surastą šerno gaišeną mokant bent 30 €, bei 50 € už tokios gaišenos užkasimą/sunaikinimą, išmokant medžioklės ploto vieneto naudotojui;
- Kompensuoti medžiotojų pastangas atrenkant mėginius AKM tyrimams ir padengti iš valstybės lėšų visus trichineliozės tyrimus visoje Lietuvoje, nepriklausomai nuo to, ar vykdoma aktyvi AKM stebėseną, ar atrenkami tik VMVT nurodyti AKM mėginiai;
- Išmokas medžiotojui arba medžioklės ploto vieneto naudotojui už sumedžiotas šernų pateles:
150 eurų išmoka mokama už nuo 12 iki 24 mėnesių amžiaus šerno patele;
300 eurų išmoka mokama už vyresnę kaip 24 mėnesių amžiaus šerno patele.

Kadangi AKM virusas daro žalą žemės ūkiui, medžioklės ūkiui bei yra užkrečiamoji liga, reikalingas trijų valstybės institucijų – AM, VMVT, ŽŪM bendradarbiavimas, bei socialinių partnerių įtraukimas. Prašome aplinkos ministrą organizuoti pasitarimą dėl AKM išnaikinimo šernų populiacijoje plano.

LMŽD pirmininkas

Virginijus Kantauskas

LKAA direktorius

Algis Baravykas

Lietuvos mėsos perdirbėjų asociacijos direktorius

Egidijus Mackevičius